

PRINSIPIELE RIGLYNE RONDON DIE BEGRIP KORRESPONDENSIE IN SY ONTWIKKELING TOT OP HEDE

BY die soek na kontak in die kerklike sfeer, moet 'n kerk daarop uit wees om Christelike gemeenskap met die ander te verkry op die basis van die waarheid. Binne die eie kerkverband moet die gemeenskap met mekaar geoefen word; sonder hierdie gemeenskap hou die kerk op om kerk te wees. In sy betrekkinge na buite moet dieselfde gemeenskap op die oog wees; dit moet 'n ontmoeting wees wat in Christus sy grondslag en krag vind.

Vir hierdie betrekkinge is voor 1946 die volgende terme gebruik: *Korrespondensie* (art. 48 K.O.); *verband* (art. 51 K.O.) met die bedoeling van kerkverband in die volle sin van die woord; *houding* (art. 85) t.o.v. kerke waarmee daar verband bestaan; en *erkenning*, *broederlike verhouding*, *hartlike samewerking* (Handelinge 1942, bl. 94, C.2: ... die Hollandse Kerke (het) mekaar reeds as Christelike Kerke erken deur noue samewerking in baie sake ... Die Alg. Sinode word nou net gevra om ... te verklaar dat die Gereformeerde Kerk broederlike verhouding en hartlike samewerking wil onderhou met sowel die Nederduits Gereformeerde as die Nederduits Hervormde Kerke ...").

T.a.v. hierdie gangbare terme kan 1946 en met name die eerste G.E.S. te Grand Rapids as 'n keerpunt beskou word. Met steeds toenemende krag kom die besef van die Skriftuurlike ekumenisiteit en ekumeniese roeping na vore. In die daaropvolgende komplekse ekumeniese situasie en -verhoudinge is gesoek na nuwe en aanpasbare terminologie wat aan die gangbare terme groot ontwikkeling gegee het en wat in sommige gevalle nuwe lewende daarin geblaas het en in ander verwarrend gewerk het.

Ek wil hierdie ontwikkeling soos dit hom in die Gereformeerde Kerk in S.A. afgespeel het, vlugtig aan u skets, daarna een en ander sê oor die terminologie soos dit elders gangbaar is en tot sekere konklusies en riglyne kom.

1. Die ontwikkeling van die terme na 1946

1.1. *Die Sinode van 1949* (handelinge bl. 40 en 302) spreek van *interkerklike korrespondensie* wat differensieer in *kerklike korrespondensie in enger sin* met kerke buite die nasionale grense en wat gelykstaan aan *kerkverband of gemeenskap* binne nasionale grense, en *kerklike korrespondensie in 'n wyer sin* met kerke binne en buite die nasionale grense wat enigszins afwyk van die belydenis en wat nagekom kan word deur met hul afgevaardigdes in die G.E.S. te vergader en self afgevaardigdes na hul sinodes te stuur.

Die beginsel van *kerklike gesprek* met kerke wat afwyk van die belydenis word ook gestel; die doel is prikkeling van reformasie by dié kerke.

1.2. *Die Sinode van 1952* (Handelinge, bl. 152, 162, 163, 185)

gebruik die term *inwonende gaste* vir immigrant-lidmate van die Christelike Gereformeerde Kerke in Nederland met wie „*offisiële korrespondensie*” in voorbereiding is; die voorbereiding word *kerklike kontak* genoem; oor die term korrespondensie word nog gestudeer, terwyl broederlike verhouding en hartlike samewerking met die N.G. en N.H. Kerk uitgroei het tot 'n *interkerklike kommissie* wat sulke sake waag soos: oorgaan van een kerk na 'n ander met 'n „*vorm van attestasie*” na *volste broederlike samespreking*, dit is *susterskerke* wat op dieselfde gereformeerde grondslag staan en steeds in *noue voeling* moet bly om die *bande* steeds nouer aan te haal. Die Sinode byt nog nie en dra die sake op aan studiedeputate i.s. „*interkerklike verhoudinge*”.

1.3. Die Sinode van 1955 (Handelinge, bl. 167—170) stel i.s. die I.K.K. dat die enigste *suiwer kerkregtelike verband* tussen die kerke bestaan in die *deputate vir korrespondensie*; dit moet in die toekoms die *offisiële verband* wees, verklarings, attestate ens., word verwerp en die opdrag aan die deputate vir korrespondensie gaan slegs oor *samewerking* terwyl die I.K.K. reeds in 1952 gevorder het tot *samespreking*.

Die beginselomskrywing van die term korrespondensie is belangrik: Die term is op sekere hoogte rekbaar. Hoewel korrespondensie volgens art. 48 K.O. in eintlike sin sien op kerke in een kerkverband, selfs as dit oor nasionale grense heen toegepas word, lê dit in die gees van art. 48 met die oog op die nuwere ontwikkelinge om dit toe te pas op min of meer verwante kerke in verskillende kerkverband, na die mate van ooreenstemming wat daar bestaan; differensiering van die term is nou: *kerklike korrespondensie* = korrespondensie in enger of eintlike sin = kerkverband = een kerk oor die nasionale grense heen; *interkerklike korrespondensie* = korrespondensie in ruimer of wyer sin = die verhouding met kerke binne en buite die nasionale grense wat min of meer verwant is; *gelyktydige korrespondensie* met verskillende kerkverbande oor die nasionale grense heen is moontlik met inagneming van eg. twee soorte korrespondensie. Korrespondensie in die drie betekenis is onderhewig aan nadere reëling.

T.a.v. die Gereformeerde Kerke (Vrijgemaakt) Nederland word vanuit hierdie beginsel gestel dat dit in terme van „*gelyktydige korrespondensie*” onmoontlik is om met dié kerk korrespondensie in enger sin te onderhou; hulle word die aanbod gedoen van *noue broederlike kontak* wat inhou „*die deure oopstel om lidmate in sy boesem te ontvang*”, terwyl die sinode enigsins wrewelrig melding maak van *dubbelkorrespondensie* (in enger sin) wat deur die Gereformeerde Kerk in Nederland onderhou word met die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika en die Nederduits Gereformeerde Kerk.

1.4. Die Sinode van 1958: Die Handeling gee blyk daarvan dat die terminologie van 1955, nl. kerklike en interkerklike korrespondensie nie ingeslaan het nie; dit word gebesig nie; wel word weer die term *dubbel-korrespondensie* gebruik as aan die Christelike Gereformeerde Kerke in Nederland berig word dat so iets onmoontlik is, terwyl *korrespondensie in enger sin aangebied word* aan verskillende buite-

landse kerke en t.a.v. die Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) Nederland die *deure oopgehou word vir kontak*.

1.5. *Die Sinode van 1961* (Handelinge, bl. 526, 534) maak 'n groot deurbraak t.a.v. 1955, nl. dat *gelyktydige korrespondensie in enger sin met kerke oor die nas. grense wat in verskillende kerkverband is en waarmee daar eenheid in leer, diens en tug bestaan onderhou kan word*. Die moontlikheid word geskep omdat verdeling en skeiding wat in een land heers nog glad nie die kerke in ander lande in daardie geskilpunte betrek nie omdat hulle in wese oopstaan t.o.v. sake wat elders die gemoedere verdeel. So ook kan kerklike korrespondensie onderhou word oor *taalgrense* heen wanneer daar tog eenheid in leer, diens en tug is. Daarom die besluit om „*korrespondensie met die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland aan te bied*”.

1.6. *Die Sinode van 1964*. In art. 51 K.O. word *verband* met korrespondensie vervang met impliseer korrespondensie in enger sin; die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland het die korrespondensie in enger sin aanvaar en reëling in verband daarmee kom neer op kerkverband, maar die korrespondensie *impliseer nie dat daar geen beswaar bestaan teen kerke waarmee die een kerk wel en die ander nie korrespondensie onderhou nie*.

Ook die Reformed Church New Zealand aanvaar die korrespondensie in enger sin en spesifiseer onderlinge raadpleging, hulpverlening, waarskuwing en vermaning. Voorts word die Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) Nederland op grond van 1961 se dubbel-korrespondensie die korrespondensie in enger sin aangebied.

Die Sinode stel ook belangrike punte oor die eenheid van die kerke volgens die Skrif. Die terme *samespreking en samewerking* word ontleed: samespreking vereis reeds samestemming oor belangrike punte van die konfessie en kerkregering. Telkens moet die graad en aard van samespreking en/of samewerking opnuut vasgestel word al namate die gesprek vorder en ooreenstemming op verskillende punte bereik word. Onderskeid moet gemaak word tussen kerke in *verskeidenheid* en in *geskeidenheid*: met die eerste is daar en moet daar wees *kerkverband*, met die tweede *samespreking en/of samewerking*. Die term korrespondensie word in hierdie stuk vermy en word ook nie meer gebruik t.a.v. die ander Afrikaanse kerke nie; by lg. vorder die *samespreking* in dié opsig „dat langsaam en versigtig gehandel word met 'n delikate en verantwoordelike opdrag”!

1.7. *Die Sinode van 1967* bied 'n belangrike voorwaardse stap in 'n grotendeels aanvaarde studiestuk i.s. Ekumenisiteit terwyl in 'n mate orde gestel word op die terminologie. Die term *gesprek* word ingevoer en gedefinieer as geen eensydige monoloog nie; daar moet getuienis én selfondersoek wees: godsdienstige *gesprekke* het altyd gehad en moet hê as uitgangspunt onderwerping aan die gesag van die Skrif. *Samespreking* as term word nie losgelaat nie en dit moet plaasvind volgens art. 49 K.O. en nie op die plaaslike vlak of deur die amp van die geloof op een of ander wyse nie; die doel van *gesprek* is die *herstel van gebroke gemeenskap* en die *bereidheid* daartoe en *onderlinge beraadslaging* oor sake wat die herstel van

die gemeenskap nog in die weg staan en ook altyd in die teken van voortdurende reformasie op grond van God se Woord. Ekumeniese *roeping* = herstel van eenheid, gemeenskap.

1.8. *Die Sinode van 1970* lewer in groot mate die praktiese uitwerking van wat tussen 1949 en 1967 aan begripsbepaling gedoen is: Ekumeniese sake én gesprek met kerke waarmee interkerklike (hier verskyn die term ineens weer) korrespondensie en/of slegs *kontak* onderhou word, kom onder een dak, nl. deputate vir ekumeniese sake, terwyl kerklike korrespondensie of korrespondensie in enger sin én *samewerking* onder 'n ander dak kom, nl. deputate vir korrespondensie.

Die begrip korrespondensie, nou by art. 51 K.O., word in praktyk gebring as: indringende *gesprek* met buitelandse kerke ens. Aan die Gereformeerde Kerk in Nederland word berig dat die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika onderskei tussen *samespreking* (d.w.s. met kerke waarmee in belydenis en kerkregering verskil word) en *verband, kerklike gemeenskap* wat rus op ooreenstemming in leer (sonder vermelding van kerkregering). Die term *aansluiting* word verklaar as *in kerkverband* te tree; *kerklike skakeling* of *kontak* verskil wesenlik van aansluiting of gemeenskap; *vroeër is vir die terme skakeling* of *kontak* die woord *korrespondensie* gebruik (bl. 93). Die opmerking, deur die Sinode goedgekeur, is sekerlik nie verhelderend nie.

2. Terminologie en begrip by enkele buitelandse kerke

2.1. *De Gereformeerde Kerken in Nederland*: Hfst. 5 van die Nuwe Kerkorde handel oor „Betrekkings van de Kerk naar Buiten (art. 127—135): die term *korrespondensie* word alleen gebruik vir betrekkinge met kerke in die buiteland; konsekwent word gebruik gemaak van *korrespondensie in enger sin* wat kerkverband impliseer en *korrespondensie in ruimer sin* wat hom beperk tot stuur van afgevaardigdes.

Die doel van korrespondensie is om met dié kerke soveel moontlik *gemeenskap* te oefen; gemeenskap en kerkverband val nie saam nie. Die term *dubbel-korrespondensie* word in die K.O. nie gebesig nie, dog wel in sinodebesluite. Korrespondensie in enger sin „leidt tot een Christelike gemeenschap in de wezenlijke bestanddele die kenmerkend zijn voor kerkelijk leven. De des betreffende kerken voelen zich op die manier geheel verantwoordelijk voor elkaar. Wij kunnen spreken van *intercommunie* in den volledige zin des woords” (Nauta, bl. 451 v.). Daar is vir alle betrekkinge na buite deputaten voor oecumeniese aangelegtheden met verskillende secties, bv. correspondentie.

Vir die binnelandse verhoudinge word gebruik: *betrekkinge ter bevordering van het herstel der eenheid*, waarin die ekumeniese roeping helder na vore kom.

2.2. *De Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland* aanvaar die betekenis van die term *korrespondensie in enger sin* as kerkverband; *dubbel- of gelyktydige* korrespondensie word nie as term aanvaar nie, hoewel die saak erken word by kerke waarmee

8 In die Skriflig

hy in korrespondensie staan; t.a.v. predikante word tog die *kerkverbandelike* ontkrag deur die besluit dat predikante van kerke waarmee die Christelike Gereformeerde Kerk in Nederland in korrespondensie staan wat tydelik in Nederland vertoef slegs in dié kerk kan voortgaan indien hulle toestemming van die deputate ontvang; die toestemming word verleen na samespreking en kan ook weer ingetrek word. Daar is „deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandsche kerken”. T.a.v. die binneland, word die term *gesprek* of *samespreking* gebruik.

2.3. *De Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) in Nederland*: Hier is nog steeds van krag die besluit van die generale synode van Amsterdam 1936, Acta art. 122, sub 1: corr. slechts aangaande met die kerken die de gereformeerde belijdenis en kerkregering niet slechts officieel hebben *aanvaard*, maar ook metterdaad *handhaven*”. Dubbel-korrespondensie is prinsipiël onmoontlik.

2.4. *The Christian Reformed Church of America* het, na my beste wete die term *susterskerke* wat by Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika korrespondensie in enger sin is en *korrespondensie* wat alhier korrespondensie in ruimer sin is.

2.5. *The Reformed Church of New Zealand*: „Synod, considering such a realignment of *fraternal bonds*, decided that direct denominational relations between far distant churches will now be superseded by the *RES-relationship*, whereas the *sister-relationship* will be reserved for churches that have either geographical proximity or other reasons for special intimacy”. M.i. heeltemal realisties stel die kerk dat hy t.a.v. die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika besluit het om die „*nominal*” *sister church ties*” te reduseer tot „*membership with the RES*”.

Die Sinode 1970 het daarop besluit dat „ons onself nog beskou as in enger korrespondensie met hulle” waardeur *sister church ties* = aan enger korrespondensie en *membership within the RES*-korrespondensie in ruimer sin.

3. Enkele konklusies en prinsipiële riglyne

3.1. Die terminologie i.s. die betrekkinge van die kerk na buite het nie tred gehou met die ontwikkeling van die ekumenisiteit en die steeds dieper wordende besef van die ekumeniese roeping van die kerk nie.

3.2. Daar bestaan verwarring oor die terme korrespondensie in enger en ruimer sin. Op welke kerke het lg. werklik betrekking? Met die Nederduits Gereformeerde Kerk bv. word korrespondensie in ruimer sin onderhou, dog blykbaar is die term laat vaar ten gunste van samespreking en samewerking; in die praktyk kom dit neer op samespreking via die dep. vir ekumeniese sake en same-werking via die dep. vir korrespondensie.

3.3. Die term *gesprek* is in velerlei opsig misleidend en verwarrend, dit word gebesig vir korrespondensie in enger sin, in ruimer sin en as alternatief vir samespreking en/of kontak.

3.4. Die ontwikkeling van die begrip en saak „ekumeniese roeping” sny eintlik in die term korrespondensie in, vermy dit selfs en neig na ’n konsentriese relasie deur gebruik te maak van *gemeenskap* (= kerkverband oor nasionaal, etniese en taalgrense heen, korrespondensie in enger sin en kerke met volkome ooreenkoms in *belydenis en kerkinrigting* (1970, bl. 366 v.); (waarom word die woord kerkregering hier deur kerkinrigting vervang of ook die mooi stelling van leer, diens en tug wat op 1859 teruggryp en ons openlike verklaring steeds aktueel hou?); *samespreking en samewerking* (= betrekkinge met kerke wat tot ’n groot mate ooreenkoms toon in belydenis en kerkregering, d.w.s. korrespondensie in ruimer sin) en *gesprek en kontak* (= betrekkinge met kerke wat geringe mate van ooreenkoms het).

3.5. Vanuit die deputate vir korrespondensie sal losgemaak moet word die opdrag tot korrespondensie met kerke in die binne- of buiteland en dit sal onder een dak moet kom met die deputate vir ekumeniese sake wat die oorkoepelende en omvattende is.

3.6. Korrespondensie gedifferensieer in enger en ruimer sin is ’n lastige en verwarrende term wat in die ontwikkeling sy waarde gehad het maar prinsipiëel nie staande gehou kan word nie. As ons hierby die beginsel en beleid van dubbel-korrespondensie in rekening bring, klem die saak nog meer. Besluite dat so iets moontlik is, is prinsipiëel swak verantwoord en sny m.i. die weg af tot ’n ekum. sinode in die werklike sin van die woord en nie in die sin van ’n ekum. beweging of organisasie nie. Die tussenposisie wat die Christelike Gereformeerde Kerke in Nederland hier in neem is m.i. ook prinsipiëel onhoubaar terwyl die standpunt van die Gereformeerde Kerke (Vrijgemaakt) Nederland m.i. die korrekte is. Dit kan met die betekenis wat aan die terme korrespondensie in enger en ruimer sin geheg word heeltemal saamgaan, dit kan die huidige GES bly behou en dit kan die weg baan tot ’n werklike ekumeniese sinode.

3.7. Uiteraard is die voorbereiding vir korrespondensie in enger sin of vir kerkverband, ook bv. deur samespreking met die Nederduits Gereformeerde Kerk ’n saak wat op sinodale vlak behartig moet word. Word die roeping van die plaaslike kerke in hierdie verband egter nie misken of op die agtergrond geskuiwe nie? Die Christelike Gereformeerde Kerke in Nederland handhaaf bv. steeds die beginsel dat samespreking (in die sin hierbo gebruik) juis op die plaaslike vlak moet plaasvind en vandaar sy weg na die sinodale vlak moet vind.

3.8. Vir die standpunt van The Ref. Churches of New Zealand het ek begrip en simpatie. Dit is alleen realisties om ons korrespondensie in enger sin te bestempel as „Nominal sister church ties”; die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika het korrespondensie in enger sin met ’n hele aantal kerke, dog op die keper en realisties beskou het die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika korrespondensie in enger sin, d.w.s. kerkverband, tweesydig alleen met die Gereformeerde Kerk in Nederland, die Christian Reformed Church of America en die verskillende Gereformeerde Kerke onder ander etniese groepe in S.A.,

terwyl die ander nominaal is, eintlik minder as dit wat ons het met die Nederduits Gereformeerde Kerk en/of die Nederduits Hervormde Kerk. Waarom dan nie realisties wees en tegelykertyd prinsipieel verantwoord deur genoë te neem met die standpunt van die Reformed Church of New Zealand nie?

3.9. Verwarring word gestig deur sekere terme te gebruik om 'n verband of grade van verband aan te dui, terwyl die terme eintlik sien op die metodes waarmee die verband beoefen of geoefen word. So sien bv. gemeenskap, verband, korrespondensie, gesprek, samespreking, samewerking en kontak almal op bepaalde grade van verband. Dit sou goed wees om slegs die Bybelse term *gemeenskap* te gebruik om die verhouding aan te dui, terwyl die ander gebruik word vir die wyse of metodes waarop die gemeenskap geoefen word. Met ander moet soveel moontlik gemeenskap geoefen word; die mate of „graad” i.s. gemeenskap hang af van die mate van ooreenstemming op die basis van die waarheid nl. nou gemeenskap of lossere gemeenskap. Die gemeenskap word geoefen langs die weg van korrespondensie, gesprek, samespreking, samewerking, kontak, deputering ens. So 'n benadering laat in alle verhoudinge na buite die ekumeniese roeping tot sy reg kom en dit sal lossere, onvolkome en gebrekkige gemeenskap altyd laat spreek as 'n ernstige roepstem tot volslae gemeenskap op die basis van die waarheid. Ons sou dan soos volg kan spreek: Die kerk *is in gemeenskap* met kerke buite die nasionale- en taalgrense wat met hom één is in leer, diens en tug; die kerk *berei gemeenskap* voor met kerke wat nog in geskeidenheid met hom lewe; vir hierdie Skriftuurlike roeping wend die kerk na gelang van die omstandighede en steeds op basis van die waarheid die volgende aan: korrespondensie, gesprek, samespreking, samewerking, kontak ens.

3.10. Die betrekkinge van die kerk na buite in die lig van die ekumeniese roeping wat uit die Skrif tot die kerk spreek, het 'n uiters gekompliseerde saak geword waarin niemand graag sal wil beweer dat hy die laaste woord gespreek het nie. Ek voel dit tog aan met baie ander dat die tyd aangebreek het vir duideliker en byderwetse terme wat eenvoudige, omlynde, verstaanbare en duidelike begrippe en sake en beleid moet verteenwoordig en dat ons in die huidige ontwikkelende en enigszins vloeibare situasie én in die G.T.V. én in die sinodes én in die G.E.S. daarop moet afstuur, veral ook ter wille van eenvormigheid in die terminologie en die betekenis wat aan die terme geheg word. Mag ons daartoe ook in die bespreking wysheid kry van bo.

Dr. K. S. van Wyk de Vries.

(Gelewer voor G.T.V. Jaarvergadering, Ontdekkers, Junie 1972)